

Marie Kroužilová

Aktualizace a diferenciacie baladické tradice v Knize baladické Antonína Sovy

(posudek oponenta bakalářské práce)

Tématem bakalářské práce Marie Kroužilové je aktualizace baladické tradice ve sbírce Antonína Sovy *Knih baladická*. Hned na úvod chci poznamenat, že mé výhrady k ní by měly být považovány spíše za poznámky na okraj celku, který je opravdu zdařilý.

Autorka si práci rozvrhla vhodným, i když nijak originálním způsobem. V úvodních kapitolách se zabývá vymezením žánru balady a historií baladického žánru v české literatuře. Od tohoto širokého obhlédnutí kontextu se postupně soustřeďuje k baladice na počátku 20. století – k baladám Antonína Sovy – k jeho sbírce *Knih baladická* – k jednotlivým básním sbírky, v jejichž rozboru spočívá těžiště její práce. Moje otázky a poznámky se budou týkat především domácího kontextu a interpretační části práce.

Ke kapitole Vymezení žánru a jeho vývoj v české literatuře:

Rámcové a velmi obecné vymezení žánru balady nacházíme v práci až v kapitole o baladě 19. století (12) – autorčinu vlastní charakteristiku žánru skládáme ze zmínek porůznu v textu: na s. 33 se mluví jako o attributech balady o „triadickém schématu, opakování, paralelismu a gradaci“, na s. 38 se dočteme o „baladických motivech lásky, viny a trestu“, na s. 47 o „obvyklých prostředcích paralelismu a antiteze“. Nebylo by vhodnější pokusit se o vlastní vymezení žánru (s vědomím relativnosti každé takové definice) hned v úvodu práce – např. už v kapitole „Vymezení žánru“?

Autorka se domnívá, že balady Hněvkovského a bratří Nejedlých „nelze ještě považovat za autorsky původní“ (13). Je to její vlastní názor, a pokud ano, proč si to myslí? Autorka také uvádí, že tyto balady „na rozdíl od typických balad lidových spadají do rytířského prostředí“, ale současně uvádí, že první české balady byly „stylově i látkově blízké lidové slovesnosti“ (13). Uměla by tento (možná zdánlivý) rozpor vysvětlit?

Polskými vlivy v Erbenových baladách (14) se obsáhle a úměrně zabýval Julius Dolanský (*Karel Jaromír Erben*, 1970). Jeho práce by měla být autorkou alespoň zmíněna.

Nerudovu „legendu indickou“ Žena (17) je třeba považovat právě jen za veršovanou legendu. S žánrem balady nemá nic společného.

Vzhledem k tomu, že tématem práce je „aktualizace baladické tradice“, bylo by možné očekávat hlubší reflexi právě této tradice. Přehled autorů českých balad v 19. století se soustřeďuje pouze na nejznámější jména. Ze starších autorů tu chybí např. J. M. Král, M. Z. Polák a zřejmě i J. B. Vladyka, z romantické generace zejména J. J. Kalina (pro žánr balady stejně významný jako např. Čelakovský), dále J. B. Líman nebo F. B. Trojan. Z autorů druhé poloviny století by měl být jmenován především J. B. Ceyp z Peclínovce, ale i J. Barák, V. V. Trnobranský, J. Kolář a někteří ruchovci (E. Miřiovský, a pokud je uváděn J. V. Sládek, tak

zřejmě i E. Krásnohorská a Sv. Čech). Reflektováni by měli být i autoři, kteří žánr (romantické) balady ironizovali nebo jinak osobitě rozvíjeli (V. Č. Bendl, V. Bělohrobský, podstatněji než pouhou zmínkou také L. Quis) a mělo by být zmíněno, které básně R. Mayera považuje autorka za balady.

Balady P. Bezručě řadí autorka jednoznačně k typu sociální balady. Platí to podle ní např. i o básních, jako je Krásné Pole nebo Papírový Mojšl?

Ke Knize baladické:

Balada o jednom člověku...: Chci podtrhnout vynikající a osobitou interpretaci motivů smíchu, karnevalu, tance jako „dekorativního pohybu“ nebo postřehů týkajících se hláskové instrumentace. Symbolickou postavu šaška bych interpretoval spíše ve vztahu k motivu chaosu než svádění, tedy např. spíše v souvislosti s tarotovým bláznem než s Mefistofelem.

Romance o šílenci ztracené krásy: Nemyslím, že kněžic se v očích otce „provinil svobodným jednáním“, spíše nedostál svým povinností. Jde (opět) o tradiční látku, kdy člověk volí mezi předepsaným údělem a osobním vztahem. Protože jeho rozhodnutí je motivováno osobními pohnutkami, ztratí nakonec všechno.

Dračí hlavy: Velmi přesný je postřeh, že v typu královny-Sfingy vrcholí u Sovy motiv masky.

Můra: Domnívám se, že téma sukuba nemá nic společného s „tradičním erbenovským pojetím baladičnosti“ (42).

Balada o Andělce: Oceňuji zdůraznění významu líčení prostředí v básni, diskutabilní je závěrečná pasáž o vině a trestu.

Následující balady se opírají (bez ohledu na Sovovo vlastní členění sbírky) o mužsko-ženskou polaritu: Smrt básníkova je komplementární k Baladě o milence (spojuje je motiv věrnosti), Báseň o knězi... k baladě o Marcele (spojuje je motiv pomsty), dichotomie mužského a ženského je i osou Přátelské sonáty. Oceňuji postřehy o „zaklínací formuli“ Vzpomeneš (49), naopak se nedomnívám, že by zeman v následující básni byl pomatený (50).

Autorka v jednotlivých interpretacích dospívá k tezi o neporozumění (mezi mužem a ženou) jako o „klíčovém tématu Sovovy tvorby“. Má pravdu, i když v jednotlivostech snad přestřeluje (báseň o Marcele, s. 53). Domníváme se, že to nejpodstatnější, čím Sova přispěl žánru balady, spočívá v její intimizaci, v soustředění se na vnitřní dramata mužská (Balada o jednom člověku..., Romance o šílenci...), ženská (Dračí hlavy, Balada o Andělce) nebo na dramata vztahová (všechny ostatní básně sbírky). V této souvislosti by mne zajímalo, jak se autorka staví k Macurově tezi, kterou zmiňuje na s. 58 (svět Sovových básní jako „symbol moderní duše“).

Práce má jen málo formálních nedostatků. Zmínit lze nejednotné indexování (před/za interpunkcí) a nepřesné užívání obecných charakteristik („alegoričnost je v básni výraznějším rysem než baladičnost“, „pohádkovost a dekorativnost motivů“ atd.). Alespoň stručnou zmínku by si zasloužily starší sovovské monografie (Zvěřina, 1919; Brabec, 1953), přestože

jejich zastaralost a neaktuálnost je obecně známá. Další práce na tématu by mohla směřovat např. k charakteristice vztahu k dekadentně-symbolistní literatuře (v jejímž kontextu se tu Sova převážně pohybuje; proto se také sbírka mohla jevit jako neaktuální).

Přes tyto dílčí výhrady chci konstatovat, že Marie Kroužilová předložila velmi kvalitní bakalářskou práci, která přesahuje průměr snad ve všech ohledech. Především ale autorka předvedla zdařilý, samostatný, přesný a odborně dobře podložený interpretační výkon, limitovaný snad jen mírou životní zkušenosti.

Práci považuji za vynikající a navrhuji její hodnocení známkou „výborně“.

V Praze 15. 6. 2013

PhDr. Václav Vaněk, CSc.